

Mf 41.
(2)

13cl

NICOLAI
 CLENARDI
 CIRCA
 MUHAMMEDANORUM
 AD
 CHRISTUM
 CONVERSIONEM
 CONATUS.

DESCRIPTI
 A
 D. JO. HENR. CALLENBERGIO
 Th. & Ph. Prof. publ. ord.

PARTIC. II.

HALAE
 In Typographia Instituti Judaici
 MDCCXLII.

etc.
 ro-
 qua
 ce-
 At
 al-
 ber
 um
 oc,
 e
 26.
 64.

NICOLAUS
CLEMARDI
MURMANNORUM
CHRISTUM
COGITATIONEM

*
*
*
V
na
tu
m
C
ej
ni
M
p
h
C
In
tu
tu
qu
en
bi
fu

 * * * * *

IV.

Venit inde Granatam. Hic in arce, Alhambra dicta, residebat Marchio, Mondejaranus, qui universæ provinciæ Granatensi præerat. Clenardus cum nulli cognitus esset, jubebatur a quodam salutare hunc marchionem. Qui cum causam susceptæ a Clenardo protectionis audivisset, conatum ejus juvare cœpit. Hinc Clenardus misit ministrum, qui Maurum Almeriæ quæreret, & Marchio ad ejus herum Clenardi gratia scripsit. Sed ducentorum ducatorum pretium herus poposcit. Duobus interjectis mensibus, Clenardus ipse ad Maurum profectus est. Interea creverat merx arabica, & postulabantur ducati trecenti. Maurus hic, Alfaki titulo inter suos insignitus, Meccam semel atque iterum inviserat, & Muhammedo adhuc erat deditus. Clenardus ipsum omnino arabice doctissimum cognovit, sicut ei dictum fuerat.

A 2

V.

Dictum fuerat. p. 26. lin. 18. 31. & 33. p. 27. lin. 2. & 10. p. 31. lin. 24. p. 33. lin. 19. p. 42. lin. 22. p. 61. lin. 30. & 35. p. 215. lin. 14. p. 216. lin. 12. & 24.

V. Ne tamen institutione viri careret, accepit conditionem, quam his verbis tulit marchio; se curaturum, ut Mauro uteretur Granatæ, modo ipse sibi & filio operam suam in græcæ linguæ studio commodaret. Ita factum est. Clenardus temporis partem patrono ejusque filio, græcas discentibus litteras, impendit, reliquis autem horis doctore Mauro plenius haurit linguam arabicam, cum illo lectitans Alcoranum.

VI. Nunc longe alio ejus spectare cœperunt studia arabica. Etenim sub hac lectione, & ex colloquiis præceptoris sensim animadvertit, quam fœdis erroribus gens Muhammedica involuta sit, atque pereat. Tangit hoc animum ejus, multumque ipse dolet, tot seculis neminem inter Christianos exortum, qui cum Muhammedanis lingua, his nota, in disputationis arenam descendisset remedium tanto malo adhibiturus. Vidit, hoc facere rem esse utilem; propiusque judicavit ad munus theologicum accedere, illum sibi præfigere scopum, quam vertere græca, aut aliud quid hujusmodi agere. Intellexit,

Lectitans Alcoranum. p. 27. lin. 2. & 10. p. 28. lin. 16. & 21. p. 29. lin. 11. p. 35. lin. 13. & 32. p. 36. lin. 7. p. 42. lin. 28. p. 51. lin. 35. p. 62. lin. 6. p. 215. lin. 14.

tellexit, rem fieri posse; se gratia Dei nactum occasionem, ut aliquam ad eam munitiam viam, omnia investigando superstitionis mysteria. Quapropter, five Deus hunc ipsum voluit suscipere laborem, five temere hoc inuit consilium, nihil magis ei aridere cœpit, quam id, ad quod invitaverat Franciscus Victoria, hoc est, ut jam Muhammedum oppugnare studeret.

VII. Statuit, omissis linguis omnibus, in quibus hucusque posuisset studium, omnibusque aliis curis relictis, quicquid ætatis sibi Deus reliquum faceret, id totum huic uni negotio consecrare, nec conquiescere, donec tantum promovisset, ut calamo & lingua arabice valeret sensa exprimere, atque ita præsens & absens cum Muhammedanis controversiam disceptare. Consilium quoque erat, non cessare, donec pervestigasset omnia Muhammedanorum fundamenta.

A 3

IIX.

Oppugnare studeret. p. 28. lin. 17. p. 32. lin. 11. p. 33. lin. 10. & 33. p. 35. lin. 13. p. 42. lin. 29. p. 51. 22. p. 62. lin. 6. & 24. p. 63. lin. 5. p. 215. lin. 22. & 33. p. 245. lin. 9.

Fundamenta. p. 36. lin. 15. p. 42. lin. 4. & 33. p. 43. lin. 23. 29. & 34. p. 44. lin. 8. & 11. p. 45. lin. 17. p. 47. lin. 24. p. 48.

IIX. Invasit animum cupiditas, multos sibi pii laboris conciliare socios; & primo quidem eos, qui, acquisita arabice scribendi loquendique facultate, vel absentes calamo, vel instituendis colloquiis coram cum muhammedanis, maxime in Africa, configere vellent, nec pro veritate mori reformidarent. Illis, qui sic animati essent, ipse arabica linguæ elementa traditurus erat, eosque anni spatio eo provecturus, ut arabice loquerentur.

IX. Deinde aliis quoque viris eruditis, præsertim theologis, quorum conditio non ferret studium arabicum, ansam oppugnationi errorum muhammedicorum inserviendi præbere constituit. Stabat sententia, fideliter latinis donare, quicquid in ea superstitione positum est: ante omnia vero Alcoranum ex Arabico in latinum sermonem vertere; at non nudum objicere vulgo, sed adjectis notis, & docto-

p. 48. lin. 26. & 27. p. 52. lin. 35. p. 62. lin. 11. & 21. p. 63. lin. 4. p. 64. lin. 23. & 27. p. 199. lin. 13. p. 204. lin. 27. p. 207. lin. 27. p. 215. lin. 34. p. 216. lin. 27. p. 219. lin. 5.
Arabice loquerentur. p. 35. lin. 30. & 37. p. 43. lin. 1. & 20. p. 44. lin. 9. p. 48. lin. 27. p. 64. lin. 23. p. 200. lin. 30. p. 216. lin. 2.

doctorum rationibus confutatum. Et cum animadvertisset, quosdam studiosos homines pruritu ad scribendum ferri, libenterque eloquentiam ostentare; illis, translata in Latium fabularum muhammedicarum farragine, daturus erat dicendi materiam, ne necesse haberent, muscas laudare, & in re nihili bonum otium terere. Arbitrabatur enim, tum satis argumenti habiturum, cui de perpetuo Christi sacerdotio differere animus esset; non impium fore, declamare contra personatum paraclerum. Fore putabat, ut plus suppeteret materiæ, si quis demonstrare adgrederetur, Christum a Judæis occisum, quam si aquilam impeteret scarabæus.

X. Noverat, libros Hebraicos, qui Venetiis a Bombergo excudebantur, in omnes orbis partes deportari ad Hebræos; in Africam, in Æthiopiam, Ægyptum, Indiamque. Id in suo negotio imitari cupiebat Clenardus. Videlicet Alcoranum edere decrevit cum versione latina, & omnibus ejus locis, ubi ab Evangelio deflectit, cum Latine, tum Arabice præsidio ex suis aliorumque theologorum rationibus adjecto. Id quod Mauri sui auxilio expeditissimum fore sperabat, etsi ille Christum non amplecteretur. Præsertim in Africam

*Impeteret scarabæus, p. 33, lin. 12. & 36.
p. 44, lin. 6.*

cam exemplaria mitti posse existimabat. Hæc atque ejus generis alia jam in animo secum versabat Clenardus, nulla, ut asseveravit, gloriæ cupiditate ductus; sed credens, optimum se fructum e suo linguarum studio reportaturum, si eas ita pietati, & religioni christi-
 næ juvandæ accommodaret. Orbis, ajebat, cæpit græcas ac hebraicas litteras excolere. Sane ornamentum accessit hominibus studio-
 sis: verum si hac via prolata fuissent christi-
 næ religionis pomoeria; vera gratulandi
 esset ratio. Id autem minime spectavit, quod sperare poterat, ita se novæ professionis ar-
 abicæ auctorem dictum iri; nec eo directum
 fuit ejus studium, ut medicis restituendo
 Avicenna, aut philosophis, corrigendo Aver-
 roe serviret.

XI. Instituti hujus antimammedici
 fundamenta in academia Lovaniensi jacere
 constituit, eoque adducere Maurum, magi-
 strum suum, & ipso uti in discendo, docendo,
 ac scribendo. Patriæ quidem desiderio tene-
 batur, sed nec alibi hæc commodius institui
 posse credidit. XII.

Averroë serviret. p. 33. lin. 17. 19. & 30.
 p. 43. lin. 23. 29. p. 44. lin. 60. p. 62.
 lin. 15. & 18. p. 194. lin. 30. p. 200.
 lin. 31.

Posse credidit. p. 31, lin. 22. p. 42. lin. 3.
 p. 43.

XII. Cum appeterent calendæ Juliæ cxiōxxxix. quo tempore se patriam repetiturum prædixerat, Clenardus jam abiturus videbatur, cum nihil vellet minus. Statuerat enim quidvis pati, quo suum secum abduceret præceptorem, jam domestica consuetudine illius litteras expertus. Marchio & filius ipsum retinere conabantur; saltem menses duos auferre volebant, ut interea filius ad perfectiorem græcæ linguæ scientiam proveheretur. Videbat Clenardus, Maurum hunc entum donaturos, modo per bimestre spatium maneret. Tamen ne quid fucate ageret, ultro illum adiit, conditionem laturus. Donate, inquit, hunc mihi Maurum; subsistam hic vel ad ipsum usque Januarium. Donabimus, inquit, etiamsi mille constiterit aureis.

XIII. Connitebatur, ut undequaque nancisceretur codices, quibus sectæ hujus mysteria continentur; Librum imprimis quæsit, ante plures annos editum a theologo christiano, qui, cum descivisset a Christo, pro Muhammedo scripserat; quod scriptum eo consilio expetebat Clenardus, ut jacula tentaret,

B

qui

p. 43. lin. 9. & 16. p. 53. lin. 28. p. 54. lin. 11. p. 64. lin. 9. 17. & 28. p. 194. lin. 24. p. 199. lin. 7. p. 200. lin. 28. p. 204. lin. 21. 31. & 37. p. 209. lin. 4. p. 216. lin. 24.
Constiterit aureis. p. 27. lin. 10.

quibus oppugnator ille sibi censuisset utendum. Granatæ nonnullos reperit libros, quos Maurus ipsi describebat, quod non erant venales, nec eorum alibi facile exemplar inveniri posse arbitrabatur. Marchio, conatus Clenardici juvandi studiosissimus, effecit, ut omnes etiam triremes Hispanicæ aptos viri hujus consiliis libros conquirerent.

XIV. Cum in funere Augustæ purpuratus præsul Burgensis, Granatæ esset, benigne operam suam Clenardo pollicitus est, spemque fecit, se apud Cæsarem etiam de libris arabicis acturum, qui apud inquisitores reperirentur, ut ei potius prodesse, quam Vulcano immolarentur. Erat præceptor Hispaniarum principis, filii Cæsaris, theologus quidam, Joannes Martinus Siliceus, Salmantico Clenardo cognitus. Illum Clenardus de suis consiliis facit certiozem. Siliceus sedulo ipsum adhortatur, ne tam pium animum deponat; promittitque: se curaturum, ut nihil ei desit, & Cæsarem non minus, quam omnes Hispaniæ proceres adfuturos fautores egregios, dummodo scholam hanc novam, totamque rem Granatæ instituere velit; nam neophytos illos potissimum hoc instituto indigere.

Libros conquirerent. p. 27. lin. 23. & 25.
p. 28. lin. 37. p. 33. lin. 12. & 31. p. 36.
lin. 7. & 17. p. 44. lin. 6. p. 61. lin. 37.
p. 216. lin. 6. 12. & 28.

re. Id si faciat, ipsum habiturum quoque libros, quotquot expetat, ab inquisitoribus. Respondet Clenardus: in Brabantia jacienda esse fundamenta: nequaquam Granatensibus sua destinari consilia, qui inquisitionis metu christianæ religionis simulent studium; sed eos se paraturum milites, qui cum Muhammedanis ipsis in certamen convenire possint. Credebat Clenardus, stipendium Lusitanicum, tanquam præmium laborum suorum, sibi etiam in patrio solo persolutum iri. Alioqui non rejecisset, quod obrulit Siliceus. Cæterum quod huic responderit, Principi suo, archiepiscopo Bracarensi, statim scripsit.

XV. Id diligentia consecutus erat, ut cum præceptore de re quavis confabulari utcumque posset, sic certe, ut alter alterum intelligeret. Neque enim alius inter ipsos hucusque habitus erat sermo, quam arabicus. Hunc denique magistrum, CLXXX ducatis ementum, Marchio Clenardo donavit. Mancipium hoc Clenardus humanissime tractabat. Verum hoc supererat incommodum, quod librorum copiam in Hispania non potuit adipisci. Ab inquisitoribus nihil potuit obtinere, quamvis omnem moverit lapidem, ut sibi

B 2 potius

Statim scripsit. p. 27. lin. 28. p. 43. lin. 10.
p. 199. lin. 20. p. 200. lin. 22. & 32. p.
216. lin. 16.

potius ad christiana sacra propaganda liceret uti codicibus, quam ut hi flammis perire sine-
rentur. Itaque consilium cepit primo vere
anni MCXL. gravem pietatis causa profectio-
nem in Mauritaniam suscipere, & reliquos hu-
jus anni menses Fesæ transigere inter Muham-
medanos, ut, comparatis ibi libris, inspectis-
que populi moribus, institutis & mysteriis,
ad pugnam antimuhammedicam redderetur
instructior. Non autem ibi disputare decre-
verat; hoc dilaturus in alterum iter, quod
ingredi statuit, primo absoluto, & re cum
doctis theologis communicata. Tum demum
cum Moslemis de religione colloqui volebat.

XVI. Hoc temporis tractu, ad Jaco-
bum Latomum, theologum Lovaniensem,
suum quondam præceptorem litteras dedit,
eique suas fideliter exposuit destinationes, adje-
cta obtestatione, ut, si pro sua prudentia quid
videret monendum, præceptoris libertate ute-
retur. Subjecit quoque: se suo tempore ad
refutandum Alcoranum symbolam ejus expeti-
turum. Tandem, nixus spe porro sibi obventu-
ri stipendii Lusitanici, mense circiter Martio

MDXL,

Colloqui volebat. p. 35. lin. 34. p. 36. lin. 7. &
11. p. 40. lin. 26. 28. & 34. p. 43. lin. 29.
p. 44. lin. 6. p. 63. lin. 6. & 14. p. 193. lin.
27. p. 211. lin. 30. p. 215. lin. 21. p. 216.
lin. 9. & 29. p. 217. lin. 11. & 14.

CHRISTUM CONV. CONATUS. 37

MDXL. relicto apud Marchionem Mauro suo cum reliqua familia discessit, venitque Gibraltariam.

CAP. V.

Periodus Africana.

I.

ANno MDXL. die X. Aprilis mare Herculeum trajecit Clenardus, sed salum expertus est admodum procellosum. Minister stomachabatur, quod herus ob steriles, infructuosasque litteras tot adiret discrimina. Clenardus ipse credidit, si semel in Europam rediisset, se non facile navigationis aleam iteraturum. Præceptor ejus Granatensis, de quo magna in patria erat fama, scripserat amicis, quos hic habebat, de discipuli laudibus, adventu, causaque profectiois. Quo favor Maurorum, ipsiusque regis ei conciliata est gratia; adeo ut hic publicæ fidei diploma miserit, prospiciens ei, quo sine periculo

B 3

Gibraltariam. p. 24. lin. 7. p. 33. lin. 16.
& 17. p. 34. lin. 30. & 36. p. 35. lin. 7.
p. 36. lin. 9. 20. & 22. p. 37. lin. 2. p.
39. lin. 20. p. 40. lin. 13. p. 41. lin. 22.
p. 42. lin. 15. p. 200, lin. 20.

culo intraret Fesam, etsi illud ad Clenardum non pervenerit.

II. Dicto die, nimirum decimo Aprilis, Septam venit, quod primum Africæ opidum est; exactoque quatrinduo, petiit Tuytanum, ubi usque ad diem XXIIIX. Aprilis mansit. Quodsi vulgus hominum rescivisset, quo animo in hanc regionem pervenerit, lapidibus ipsum obruissent. Sed Clenardus sic se gerebat, ut neque Mauros, nec Judæos timeret. Cavet enim, ne vel umbram consiliorum suorum viderent. Aperte prædicavit, se venisse discendæ linguæ gratia, & ut librorum sibi compararet supellectilem. Sedulo quæsierunt, cur linguam percipere velit arabicam? Clenardus, se cæteras linguas didicisse, ait; desuisse hanc arabicam. In quem, inquit, usum? Est, inquit, apud christianos solennis linguarum complurium professio; docent græcas & hebræas litteras: ego adjicere volo arabicas, quarum nondum constituta est professio. Nam est apud nos Avicenna, est Averroes, & multi alii autores, non satis fideliter in latinum sermonem versi. Quodsi calleremus linguam arabicam, rectius istos auctores intelligeremus. Quod ad libros attinet, eos tan-

Non pervenerit. p. 37. lin. 8. & 27. p. 39.
lin. 36. p. 40. lin. 25. p. 41. lin. 34. p. 44.
lin. 21. p. 63. lin. 19. p. 216. lin. 29.

tantum nominat codices, in quibus sunt grammaticæ, præceptiones & vocabulorum farrago. Ultra ad disputandum neminem provocat, provocatus, respondet: se non venisse disputandi gratia, sed, ut linguam ipsorum discat. Die XIX. & XX. aprilis tantus Tetuanensium concursus fuit, ut Flandrensem cernerent, qui legeret, scriberet, loquereturque arabice, ut vix spatium ipsi res necessarias peragendi relinqueretur. Cumque ejus sermonem vulgari puriorem esse intelligerent, ac citantem audirent Alcorani locos: e libris enim illum hauserat: ipsum tanquam oratorem Arabicum suspiciebant. Adduxerunt adolescentem, sua opinione eximie litteratum, qui quinque annos Fesæ in rebus discendis triverat. Unde nihil aliud consequuti sunt, quam ut a Clenardo, multis præsentibus, in Grammatica confutaretur: quæ ejus victoria multis in conventiculis jactata est.

III. Cum die XXIX. aprilis reliquisset Tuytanum, die IV. maji Fesam advenit. Pars urbis Judææ nomen ab incolis habet, suisque septa est muris; huc Clenardus se contulit.

B 4

Eas-

lactata est. p. 37. lin. 9. p. 39. lin. 22. p. 40. lin. 16. 27. 33. 35. & 37. p. 41. lin. 19. & 24. p. 46. lin. 20. p. 63. lin. 29. p. 65. lin. 27.

Easdem hic rationes studii linguæ arabicæ memoravit, quas Septæ & Tuytani in medium attulerat; perrexitque in præcidendis disputandi ansis. Varii de illo rota urbe spangebantur rumores. Dicebatur: adesse quendam Casifum: sic vocantur litterati ex nostratibus: qui cupiat linguam addiscere arabicam; eum inter christianos aliquid esse: novum esse, ipsum linguæ condiscendæ gratia talem suscepisse protectionem: non expedire, ut quis doceat illum; cum alioqui verendum sit, ne turbam in populo faciat. In hac urbe præcipue fervere Muhammedicæ religionis studium, plurimos esse viros doctos, & ingentem librorum reperiri copiam, cognovit. At magni laboris erat, emere codices, quod nullæ extabant tabernæ librariæ, aut illos hinc instar mercium avehere. Die veneris singularum hebdomadam, peracta precatione, solenni apud summum templum fieri solebat librorum auctio. Erat merx cara, statimque ab omnibus magno pretio rapiebatur. Quod si quis liber justæ magnitudinis erat, is non reperiebatur venalis, nisi per fragmenta. In hunc auctiois locum neque Christianis nec Judæis licebat intrare. Si nihilominus conati essent accedere, faxis obruti periissent. Tam religiose codices suos invidebant alienis a Muhammedo hominibus. Caterum Judæum quendam
Clenar-

Clenardus in grammatica nactus est discipulum.

IV. Alphakii quidam ex eorum numero, qui religionis ergo viferunt Meccam, in conventu secretiore aiebant: in suis esse codicibus, venturum in hanc regionem hominem procerum e procul disitis populis, adversus Muhammedum; ipsum, & totam hanc barbariem peragraturum, omniaque lustraturum perquirendis codicibus, ac postremo eum Marochii periturum. Servus christianus in domo, ubi conventiculum illud habitum est, hæc subauscultando se dixit percepisse.

V. Statim ab adventu suo Clenardus salutavit regem arabice, & cum eo ample colloquutus est, exposita profectionis causa. Rex magnopere mirabatur, Clenardum sententiam suam utunque arabicis verbis proloqui posse; omniaque ei pollicitus est, dummodo huc e Granata vocare vellet præceptorem. Videlicet promisit, reddere emti pretium, ejus copiam facere quotidie, quam diu hic foret, & permittere, ut cum ipso discederet in Flandriam; ipsum in litteris Arabicis institutum iri, & habiturum avehendorum librorum

B 5

facul-

Discipulum. p. 41. lin. 30. p. 44. lin. 15.

p. 52. lin. 37. p. 63. lin. 20. 23. 32. p. 65.

lin. 14. p. 201. lin. 21.

Dixit percepisse. p. 53. lin. 3.

facultatem. His & aliis conditionibus, quos Clenardus adjecit, hic magistrum in Africam redire patitur. Princeps, Henricus, litteras misit hujus argumenti: se gaudere, quod decrevisset in latinam linguam vertere Alcoranum; quod si pecuniæ indigeret ad libros comparandos, se ea de re acturum apud fratrem, Regem. Sperabat igitur Clenardus, Deum felicem inceptis suis coronidem imposturum.

VI. Sed homo, professione christianus, Lusitanus natione, qui tum Fesæ quoque erat, studiaque Clenardi omnibus modis debuisset juvare; fortassis regis Lusitanici procurator, perfide se adversus ipsum gessit, omnibus eum modis turbavit, ejus impedivit consilia, & quantum in ipso fuit, effecit, ut Clenardus nullo fere fructu in Africa vixerit. Tot præterea per illum molestiis malisque exagitatus fuit, ut in iis fere contabuerit. In causa fuit hic adversarius, ut doctum amiserit præceptorem; apud regem barbarum eo rem adduxit, ut nemini licuerit docere Clenardum, ipseque speratis careret codicibus, quanquam iis querendis angeretur vehementissime; quin & in capi-

Coronidem imposturum. p. 41. lin. 32. p. 42. lin. 5. p. 44. lin. 24. p. 47. lin. 10. p. 63. lin. 25. p. 193. lin. 22. & 27. p. 194. lin. 30. p. 200. lin. 33. & 36. p. 216. lin. 34.

capitis discrimen litteratorem hunc coniecit.

VII. Ansam calamitatibus magna ex parte præbuit quinque captivorum redemptio, a Clenardo suscepta, eoque nomine contractum æs alienum; unde ei cum fœneratoribus res esse cœpit. Princeps Henricus non ignorabat, quibus ille premeretur malis; verum enim vero ejus animus per adversarium abalienatus erat, adeo ut stipendium, quod Clenardo, vivo principe, quotannis debebatur, ei non amplius solveretur.

IX. His tamen adversis Clenardus se nequaquam a proposito abstrahi passus est, id maxime spectans, ut aliquot saltem homines ex gentibus Muhammedanis olim in salutis viam traduceret. In hac palæstra vitam finendi retinuit consilium, spem fovens, se ita elucta-

Hunc coniecit. p. 48. lin. 12. 19. & 26. p. 63. lin. 26. p. 65. lin. 28. p. 200. lin. 37. p. 201. lin. 6. 12. & 24. p. 205. lin. 24. p. 207. lin. 8. & 34. p. 216. lin. 32. p. 217. lin. 1. 5. 11. & 20.

Amplius solveretur. p. 54. lin. 7. p. 184. lin. 1. p. 193. lin. 11. p. 195. lin. 28. & 30. p. 196. lin. 2. p. 198. lin. 33. p. 199. lin. 5. 17. & 31. p. 200. lin. 11. & 15. p. 201. lin. 6. & 12. p. 204. lin. 20. & 30. p. 205. lin. 28. p. 207. lin. 5. & 24. p. 209. lin. 2.

eluctaturum, ut sibi nihil desit, quod faciat ad exequendum destinata; paratusque in hoc rerum actu stipem emendicare, vel mortem oppetere violentam.

IX. Styli avidus erat, qui neque vernaculus esset, nec poeticus; sed talis, quali scripti sunt Alcoranus, & cæteri codices, in quibus dogmata Muhammedica continentur; ut inde exoriretur sermonis facultas, quæ saltem latinorum stilo scholastico conformis esset, quemque disputatio postularet. Eo pervenerat, ut litteras arabicas in omnes christianorum angulos invehere conaretur; publice tamen eas nequaquam docturus, nisi ingens auditorum numerus præsto esset. Si auditores deessent, domi se cum præceptore his litteris oblectare constituit

X. Etenim ratus, ægre sua consilia processura esse, nisi intra domesticos parietes secum haberet hominem Muhammedanum, cum quo sermonem quotidie institueret & lecti-

Oppetere violentiam. p. 40. lin. 7. p. 45. lin. 17. p. 47. lin. 25. p. 48. lin. 27. p. 52. lin. 35. p. 53. lin. 20. p. 62. lin. 22. p. 64. lin. 9. p. 194. lin. 26. p. 195. lin. 34. p. 202. lin. 37. p. 245. lin. 9.

Oblectare constituit. p. 48. lin. 31. p. 62. lin. 34. p. 203. lin. 14. p. 204. lin. 36. p. 237. lin. 7.

lectitaret; omnibus modis alium quærere cepit magistrum; nec defere aliquem putabat, vivo Marchione. Resciverat, Malaccæ, Cordubæ & Hispali litteratos detineri servos, natione Tunetenses. Eos convenire omnes cupiebat, unumque ex illis emere. Si servum nancisci non posset, operam daturus erat, ut liberum hominem sibi adjungeret.

XI. Putabat, se rationem invenisse, qua cogeret academias, ut vel invitæ contra Muhammedum disputarent. Doctis hontinibus, sperabat, se suam probaturum sententiam; & Deo opitulante, omnia sic moderaturum, ut principes christiani proposito suo faverent, ferrentque auxilium.

XII. Destinabat ex Mauritania se trajicere, petereque Gades, inde, quæsito in via præceptore, Granatam contendere. Hic usque ad principis Henrici responsum se integrum erat servaturus. Sive maneret stipendium Lufitanicum, sive adimeretur, prosequi decreverat studium arabicum; satius ducens, apud librum arabicum panis frustum edere, quam in hominum strepitu versari. Iter in posterum

Sibi adjungeret. p. 64. lin. 20. p. 193. lin. 37. p. 204. lin. 28. p. 205. lin. 4. p. 209. lin. 3.

Ferrentque auxilium. p. 63. lin. 2, p. 194. lin. 27. p. 196. lin. 14.

rum hoc fine directurus erat, cum tota ejus vita ex linguæ hujus studio penderet. Salvo tamen stipendio, eo propendebat maxime, ut Granata proficisceretur in Lusitaniam, ac inde recta se Lovanium conferret. Id ei quidem veniebat quoque in mentem, annon prius sibi Cæsaris adeunda esset aula, quam in Lusitaniam veniret. In eo autem hæsitabat, an repetendum esset Lovanium, si servitute præceptor ibi solveretur. Sublato stipendio, redditum sibi in Lusitaniam ac patriam omitendum esse arbitrabatur. Nec tamen continuo quamvis aliam amplecti conditionem statuerat, sed suo sumtu per biennium Granatæ libere vivere inter Maurifios, rationemque cum solis litteris arabicis habere.

XIII. Præter memoratas aduersitates alia subnascebantur destinatorum avocamenta. Spes ostensa est tituli ac beneficii canonici; Clenardus respondit in schola Arabica suum situm esse beneficium canonicum. Aliis visus est insanire; ipse insaniam istam agebat, sibi cœpisse placere, nec velle se videri saniozem. Invisam esse rem monachis animad-

Arabicis habere. pag. 54. lin. 9. p. 64. lin. 17. p. 183. lin. 35. p. 184. lin. 11. & 24. p. 193. lin. 37. p. 194. lin. 3. p. 199. lin. 4. & 35. p. 202. lin. 29. p. 204. lin. 17. p. 208. lin. 36.

advertit, sibi que ab his dira expectanda ;
at eos jubebat insurgere, sibi que facessere ne-
gotium.

XIV. Hoc temporis intervallo pluri-
ma proposuit consilia generalia, quomodo
Muhammedanorum ad Christum conversio
efficienda sit. Docuit, quis sit disputationis
cardo ; præposteros rei gerendæ modos re-
jecit ; quibus præfidiis opus sit, ostendit ;
causasque monstravit, quibus nos ad curam
moslemicæ nationis suscipiendum oporteat
incitari.

XV. Cæterum arabicæ linguæ notitia,
quam attulit secum in Africam, ibi, necqui-
quam obstantibus impedimentis, non parum
aucta est. Porro didicit, libros, quos Hispa-
ni in Tuneti expugnatione ceperint, venditos
esse in Mauritania, quin alios etiam ex Ar-
ragonia huc avehi ; doluitque, interim se
tantum inter barbaros quærendis libris perpe-
ti angorem.

Facessere negotium. pag. 194. lin. 21. pag.
198. lin. 3. & 8. p. 204. lin. 27.

Oporteat incitari. pag. 44. lin. 11. pag. 51.
lin. 11. pag. 52. lin. 31. pag. 63. lin. 10.
pag. 197. lin. 28. & 33. etc. vid. dissert.
nostra de consiliis ejus.

Perpeti angorem. pag. 64. lin. 18. pag. 217.
lin. 17.

XV. Eo tum quoque incubuit, ut proposito suo plures conciliaret fautores & adiutores, sibi que adjunctos retineret. Nominantur Jacobus Latomus, Ruy Lopez, Martinus quidam, alius, Michaelis nomine commemoratur; Joannes Parvus, divi Jacobi in promontorio viridi episcopus; Joachimus Polita, Joannes Renes; Arnoldus Streysterius, abbas Tongelarensis; Diestenfis civitatis princeps. Extant epistolæ, quas illo temporis tractu ad Latomum, Parvum, Politam & Streysterium exaravit; aliæque, quas eadem de causa ad certos Hispaniæ proceres scripsit.

XVII. Audiverat, in Brabantia & cæteris illis regionibus Cæsaris, extra Hispaniam fitis, non posse haberi servos, sed statim eos ibi fieri liberos, invito domino. Itaque imploravit operam Latomi, Streysterii, Renis, & civitatis Diestenfis principis, ut per sororem Cæsaris diploma consequerentur, quo sibi liceret, studiorum gratia, Lovanii cujusvis conditionis homines alere, servos, liberosque, christianos, & a religione nostra alienos.

XVII.

Proceres scripsit. p. 42. lin. 22. p. 43. lin. 5. p. 60. lin. 26. p. 64. lin. 10. & 31. p. 67. lin. 10. p. 193. lin. 1. p. 194. lin. 34. p. 195. lin. 21. p. 197. lin. 37. p. 198. lin. 2. & 21.

Nostra alienos, pag. 64. lin. 14. & 27. p. 67. lin. 9.

XVII. Joanni Parvo, scripsit: Regem Lusitaniæ animo & proposito suo nihil indignum facturum, si Conimbricæ, magnis etiam impensis, professionem conderet arabicam. Si quis dicat, quo sumtu professores alendi sint; se respondere, multa aureorum millia profunderè regem in sanguifugas, quarum studio mundus ferveat litibus; se optare, ut hæc pecunia serviat professoribus linguarum.

XIX. Tum cæpit quoque amplam conscribere epistolam ad Christianos, sed ad finem non perduxit. Illis commendabat litteras Arabicas, ut earum præsidio legiones adjuverent Cæsaris, &, conjunctis copiis, tandem profigarent dirum istum orbis incubatorem, Muhammedum. Simul ab initio repetiit, quibus provectus auspicii jam totus in militia hujus meditatione versaretur.

C

XIX.

Professoribus linguarum, p. 196. lin. 11. p. 197. lin. 9.

meditatione versaretur. p. 183. lin. 31. p. 200. lin. 4. p. 218. p. 219. lin. 11, & 37. p. 237. lin. 4.

XIX. Tandem, cum amici pecuniæ quid ad ipsum transmisissent, exeunte anni MDXLI. æstate, Fefa relicta, die IIX. Sept. Azilam pervenit; unde in Hispaniam translatus est.

CAP. VI.

Periodus Hispanica tertia.

I.

INitio anni MDXLII. videtur Granatam devenisse, patriam vero omisit, a Lusitanis desertus, metuque belli, ibi grassantis, deterritus. Granatæ tantisper sedit, expectans, si forte episcopus Carthaginensis propositum suum juvare vellet.

II.

Hispaniam translatus est. p. 39. lin. 36. p. 40. lin. 7. p. 43. lin. 9. p. 53. lin. 27. p. 54. lin. 7. p. 183. lin. 35. p. 184. lin. 9. 13. 17. 18. & 22. p. 199. lin. 5. p. 204. lin. 29. p. 205. lin. 3. & 6. p. 207. lin. 5. & 28. p. 208. lin. 24. p. 209. lin. 2.
juvare vellet. p. 211. lin. 20. p. 212. lin. 4. p. 217. lin. 21.

II. Dehorrabatur ipsum semel atque iterum Joannes Parvus a controversiis Muhammedanis ; sed ipse, refutatis ejus rationibus , firmiter consilio inhæsit.

III. Quin die XVII. Jan. dicti anni ad ipsum Cæsarem, Carolum V. scripsit literas ; quibus exponit, quomodo ad studium hoc oppugnandæ superstitionis Muhammedicæ devenerit, quousque in eo progressus sit, quibusque impedimentis illud retardetur. Orat Cæsarem, ut libros Arabicos, qui per Hispaniam comburantur, posthac suis finantur studiis servire ; addens: quamvis sua hæc de juvanda religione sententia plerisque videatur nova, illam tamen non ejus esse generis, ut Cæsar, qui continenter bellum cum Muhammedo gerat, ulla ratione ab ea debeat abhorrere ; ipsumque posse tam piam causam sine ullo suo incommodo juvare.

IV. Tenebat propositum omnia pati, ut sciret, quibus rationibus Muhammedica

C 2

nitatur

Consilio inhæsit. p. 211. lin. 22.

Incommodo juvare. p. 212. p. 217. lin. 26.

nitatur superstitio. Decrevit igitur, in Africam confestim recurrere, ac tenui viatico contentus esse. Utrum perfecerit hoc iter, nec ne, nondum certo cognovi. Verum id manifestum est, ipsum non ita multo post vitam cum morte commutasse.

Cum morte commutasse. p. 107. lin. 15. p. 210. lin. 34. p. 211. lin. 17. & 33.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

* * * *

* * *

* *

*

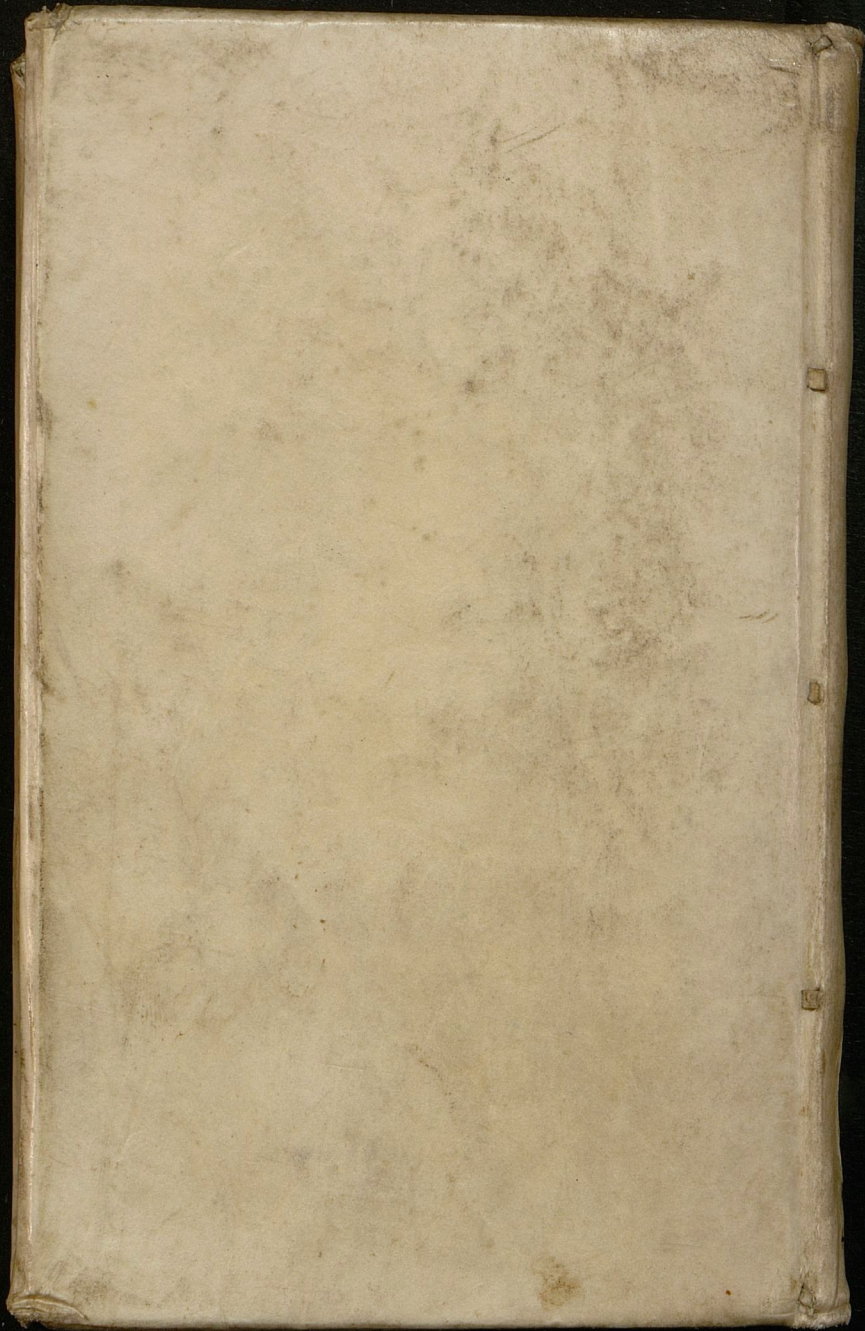
Je 2605

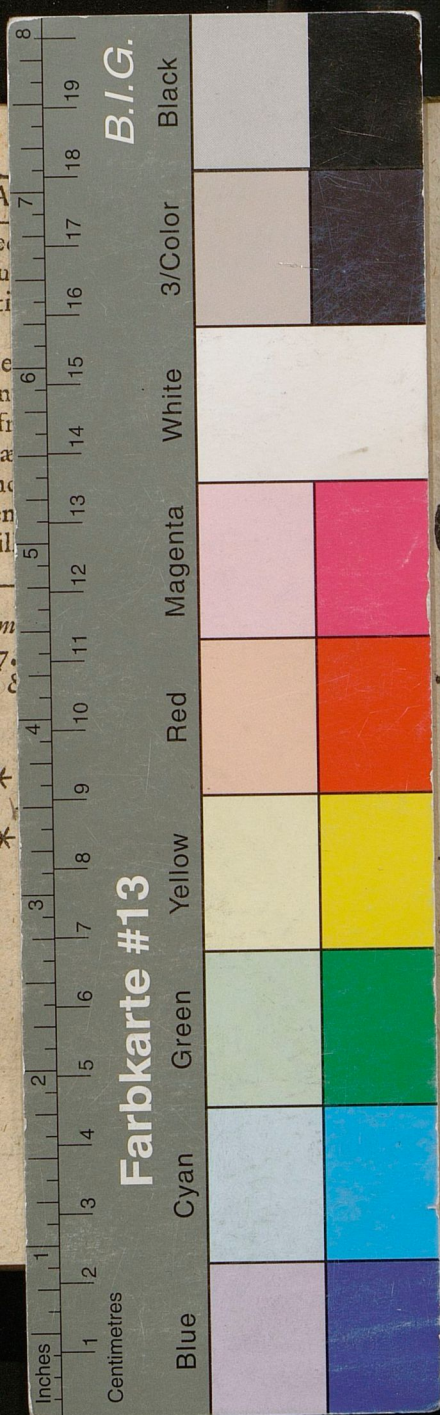
S

WD 18

1. 1.

13cl

NICOLAI
CLENARDI
CIRCA
MUHAMMEDANORUM
AD
CHRISTUM
CONVERSIONEM
CONATUS.

DESCRIPTI
A
D. JO. HENR. CALLENBERGIO
Th. & Ph. Prof. publ. ord.

PARTIC. II.

HALAË
In Typographia Instituti Judaici
MDCCLXII.

